

Published in **Florentin Smarandache și seducția polimorfismului. Analize, interpretări, cronici, articole, note și recenzii**, pp. 449-454. Editori: Al. Florin Țene, Andrușa R. Vătuiu. Sibiu: Agora, 2017; 843 pages; ISBN 9781599735023. Also appeared in *Autograf*, Craiova, Numărul 4, mai 2005.

De la nimic, la 100%

sau de la dadaism, la paradoxism

Victor Martin

Dacă dadaismul a fost un curent literar și artistic, caracterizat prin negarea oricărui raport între gândire și expresia artistică, prin ridicarea hazardului la rangul de principiu, adică mai nimic, paradoxismul este o mișcare internațională de avangardă în literatură, artă, filosofie, chiar și știință, bazată pe folosirea excesivă de antiteze, antinomii, contradicții, oximorone, parabole, paradoxuri, în creație, adică totul, în condițiile în care literatura celor ce s-au autoclasicizat în comunism și imediat după, formată din roman plicticoase sau monografiile ale secundeii, nu reprezintă decât apă de ploaie. Etimologic, paradoxismul e teoria și școala de folosire excesivă a paradoxurilor în creație.

Dacă din nimic, nimic rămâne, din paradoxism, ca un curent artistic vizionar, de viitor, va rămâne ceva. E un fel de evoluție, de la nenumărate feluri de a bea un pahar, la nenumărate feluri de băuturi; evoluția, de la atitudine, la substanță.

În comunism, s-a încercat un experiment literar cu science-fiction-ul, pentru a îndepărta marile inteligențe de adevărurile fundamentale ale dictaturii, pentru a da de lucru minților înfierbântate de idei și pentru a le împinge într-o lume a lor, imaginară, paralelă cu mizeria și sărăcia. Sârbii, care nu au fost ținuți de I.B.Tito în sărăcie și ignoranță, nu au avut nevoie de supapa science-fiction-ului; ei erau consumatori de SF, nu aveau nevoie să se autoexileze în propriile lor fantasmе.

Spre deosebire de dadaismul antebelic și science-fiction-ul din comunism, paradoxismul este un fenomen surprinzător inventat de Florentin Smarandache, un american, originar de pe meleagurile vâlcene. Filonul paradoxist al acestui profesor, de la Universitatea din New Mexico, a fost numit ultima avangardă literar-artistică a mileniului doi, dar, iată, acesta intră, cu mult mai mult succes, în mileniul trei.

Scriitor și matematician, Florentin Smarandache a înființat paradoxismul în 1980, când încă era în România. El dorește "lărgirea sferei artistice prin elemente neartistice și prin experimente contradictorii; în special creație contra-timp, contra-sens". Într-unul din manifestele sale paradoxistice, ne propune "deturnarea

sensului, de la figurat la propriu, precum și interpretări în contra-sens ale expresiilor și clișeele lingvistice.”

Dacă tot ce crezi nou în cultură este paradoxal în sine, prin noutatea pe care o aduce, paradoxismul este cu atât mai paradoxal, prin scoaterea în față a inteligenței. Inteligența este starea de excepție; nu prostia. Curentul a pornit ca un protest împotriva unei societăți închise, România anilor 1980, unde cultura era manipulată de un singur grup și unde numai ideile membrilor acestuia contau, ceilalți neputând publica aproape nimic.

În aceste condiții restrictive, acești ”ceilalți” nu mai aveau altă șansă decât să facă altceva, dacă tot nu aveau astâmpăr și voiau să facă ceva. și au pornit să facă o altfel de literatură sau să facă în alt fel literatura existentă, să nu se prindă cenzorii. Cum? Făceau literatură, prefăcându-se că nu scriu nimic și nu deranjează prea mult. A apărut o literatură-obiect. Zborul unei păsări era un ”poem al naturii”; nu era nevoie să fie scris, ci doar privit, fiind mai palpabil și mai perceptibil decât dacă era așternut pe hârtie. Pus pe hârtie, zborul păsării este un ”poem artificial”, deformat, rezultat printr-o traducere a observatului de către observant; într-o traducere oricât de perfectă, se falsifică ceva. o mașină uruind pe stradă e un ”poem citadin”, țărani cosind

reprezintă un "poem sămănătorist", visul cu ochii deschiși e un "poem suprarealist", conversația unor chinezi îți sugerează un "poem lătrist", discuțiile alternative ale călătorilor dintr-o gară, pe diverse teme, un "poem postmodernist", etc.

În condițiile în care realitatea ne arată și azi o nouă ordine mondială, dezordinea, nu poți protesta decât printr-o tăcere mormântală. Cum dezordinea trebuie reflectată și ea prin ceva, aceasta nu poate fi reflectată decât prin contradicții. Paradoxismul se bazează pe contradicții. În orice societate, omul e obligat să ducă o viață dublă; una supreală, oficială, propagată de sistemul politic, și una reală, promulgată prin intermediul presei sau bunului simț propriu. Care viață e fericită și care e mizerabilă e un lucru discutabil la infinit.

Dacă ordinea se referă la lucrurile puse frumos, la locul lor, dezordinea paradoxistă nu se referă neapărat la lucrurile puse urât, ci la cele puse altfel. Când nu mai ai nicio soluție, ești nevoit să folosești substanța în stare pură; substanța cenușie. Dezordinea nu vine de sus, de la organele superioare de partid și de stat, ci de la etajele superioare ale gândirii. Gândul e cel mai curat lucru murdar.

Creația poate fi luată în deriziune și chiar este luată în deriziune, în sens invers, sincretic, iar bancurile, indiferent de epocă, reprezintă o respirație intelectuală curată, proaspătă, o superbă sursă de inspirație. "Non"-ul și "Anti"-ul din manifestele paradoxiste au un caracter creativ, nicidecum nihilist.

Dacă e să ne referim doar la paradoxismul în limba română, pe lângă antologiile lui internaționale, Florentin Smarandache editează și revista "Paradoxism", nefiind singur în demersul său. Trecerea de la paradox la paradoxism a fost descrisă foarte documentat de Titu Popescu, în "Estetica Paradoxismului" (1994), carte clasică a mișcării, sau de Ion Soare, în "Paradoxism și Postmodernism". Ion Rotaru, George Niculescu, M. Barbu și chiar Nicolae Manolescu sunt doar alți câțiva, care s-au aplecat asupra acestui fenomen. În decursul a 20 de ani de existență a paradoxismului, s-au publicat 25 de cărți și peste 200 comentarii (articole, recenzii, note), plus 4 antologii internaționale, cuprinzând circa 300 de scriitori de pe glob, cu texte în diverse limbi.

Paradoxismului nu i-a permis nimic asemănător. Pornindu-se de la politic și social, s-a trecut, treptat, la literatură, artă, filosofie, știință, chiar și la noi proceduri, metode și algoritmi de creație. Deși a apărut în condițiile

în care totul era pe dos în România, înainte de 1989, acest curent nu promovează nonsensul, cum își propunea dadaismul, ci împinge sensul până la limite nebănuite și nebănuibile. Prin aceasta, e mai mult decât actual; și acum, lucrurile sunt tot pe dos și se preconizează că așa vor rămâne. Când prezentul e croit prost, e ușor de anticipat cum vor evolua lucrurile. Și din cauza asta, paradoxismul are un viitor, evoluând pe platforma dezordinii unui prezent alunecos.